

Павленко Наталія Григорівна,
*старший науковий співробітник відділу
організації науково-дослідної роботи
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, старший
науковий співробітник*

ПИТАННЯ ВІДПОВІДНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ ПОЛІГРАФА ЗАКОНОДАВСТВУ УКРАЇНИ

Відповідно до ч. 2 ст. 50 Закону України «Про Національну поліцію», громадяни України, які виявили бажання вступити на службу до поліції, за їх згодою проходять тестування на поліграфі.

З одного боку, ця норма встановлює добровільність проходження перевірки на поліграфі для бажаючих служити в поліції, з іншого - ч. 1 ст. 50 Закону України «Про Національну поліцію» вказує, що громадяни України, які виявили бажання вступити на службу до поліції, з метою визначення стану їх здоров'я зобов'язані пройти медичні обстеження, а також перевірку рівня фізичної підготовки, психофізіологічне обстеження, обстеження на предмет виявлення алкогольної, наркотичної та токсичної залежності в порядку, визначеному МВС України.

Очевидно, що поняття «обстеження на поліграфі» є видовим порівняно з родовим поняттям «психофізіологічне обстеження». Іншими словами, тестування на поліграфі є різновидом психофізіологічного обстеження. Таким чином, ми можемо констатувати факт юридичної колізії, коли одна частина правової норми стверджує про обов'язковість проходження певної процедури, а інша передбачає обов'язкову згоду фізичної особи на її проходження.

На нашу думку, шляхом розв'язання проблеми може бути розроблення МВС України підзаконного акта про порядок обстеження на поліграфі, де буде вирішено такі питання:

- права та обов'язки претендента на службу в поліцію;
- вимоги до особи, яка проводить перевірку;

- приблизний перелік питань, що будуть з'ясовуватися під час перевірки;

- перелік питань, які не можна ставити.

Згідно з ч. 3 ст. 28 Конституції України, жодна людина без її вільної згоди не може бути піддана медичним, науковим чи іншим дослідям. У цьому аспекті Основний Закон України відтворив норму ст. 7 Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, у якій передбачено, що жодну особу не може бути без її вільної згоди піддано медичним чи науковим дослідям.

Питання стосовно того, чи не є обстеження на поліграфі різновидом наукового чи медичного досліджу, має практичне значення. Воно набуває значення в разі, якщо претендент на роботу в поліції в судовому порядку оскаржить відмову в прийнятті на роботу через непроходження психофізіологічного обстеження.

Відповідно до ст. 45 Основ законодавства України про охорону здоров'я, застосування медико-біологічних експериментів на людях допускається за умови дотримання таких вимог: 1) суспільно корисна мета; 2) наукова обґрунтованість; 3) переваги можливого успіху над ризиком спричинення тяжких наслідків для здоров'я або життя; 4) гласність застосування експерименту; 5) повна інформованість; 6) добровільна згода особи, яка підлягає експерименту, щодо вимог його застосування; 7) збереження лікарської таємниці в необхідних випадках; 8) заборона проведення експерименту щодо певних категорій осіб: хворих, ув'язнених, військовополонених, а також терапевтичного експерименту на людях, захворювання яких не має безпосереднього зв'язку з метою досліджу.

На нашу думку, обстеження на поліграфі не має на меті отримання нових знань у медичній сфері, тому не може вважатися медичним дослідом.

Законодавство України не містить тлумачення терміна «наукові досліджу». Вочевидь, у разі визнання певної діяльності науковими дослідями (що тягне за собою певні юридичні наслідки) прикметною рисою такої діяльності слід уважати отримання нових наукових знань, що не є завданням обстеження на поліграфі.